

Frågor från Naturskyddsföreningens länsförbund i Småland om

Växjö stifts skogar

Höstens skogsutredning från Svenska kyrkan väckte hopp och glädje hos många av våra medlemmar. I Småland valde våra tre länsförbund i Jönköping, Kronoberg och Kalmar län att [gemensamt skriva](#) till Växjö stiftsstyrelse i början av februari. Vår skrivelse har ännu inte resulterat i ett [fördjupat samtal](#).

Däremot motiverade det några av våra medlemmar att titta närmare på hur Växjö stifts skogar förvaltas. En konsekvens av det blev att skogsansvarig i Naturskyddsföreningen i Kalmar län valde att lämna in en [begäran om tillsyn](#) med [bilagor](#) till kyrkostyrelsen. Vi har även förstått att denna begäran tillsammans med vår skrivelse har lett till mejlväxlingar mellan förvaltningens tjänstemän och ledamöter i egendomsnämnden.

I höst är det kyrkoval. Många av våra mer än 13 000 medlemmar vill lägga sin röst på en förvaltning av kyrkans skogar som, vid sidan av ett ekonomiskt perspektiv, även tar hänsyn till och inkluderar sociala, andliga och ekologiska värden.

Vi har därför gett Per Jiborn, skogsansvarig i Kalmar län, i uppdrag att ta fram en särskild skogsenkät som vi nu skickar till er. Vi hoppas att er nomineringsgrupp i god tid innan kyrkovalet, och senast fredagen den 15 augusti, kan besvara och kommentera frågor och påståenden i enkäten nedan.

Vi är medvetna om att några frågor och påståenden är kontroversiella och kan diskuteras. Därför hoppas vi att ni har överseende med vår bristande detaljkännedom och även kan ta er tid att bemöta eventuella felaktigheter.

I denna skrivelse använder vi benämningen **Naturskyddsföreningen i Småland**, som i detta underlag inkluderar våra tre länsförbund i Jönköping, Kronoberg och Kalmar län.

Stort tack på förhand för ert arbete med att besvara denna valenkät.

Era svar kommer att spridas vidare till våra medlemmar via våra webbsidor, sociala kanaler, i nyhetsbrev, pressmeddelande och på planerade valmöten i början av september.

Småland den 17 juni 2025

Lars Lindfors för
Naturskyddsföreningen i Jönköpings län

Jan Herrmann för
Naturskyddsföreningen i Kalmar län

Per Darell för
Naturskyddsföreningen i Kronobergs län

1. Skogens biologiska mångfald tynar bort i artfattiga barrmonokulturer

Ur ett globalt perspektiv tillhör de europeiska löv- och blandskogarna några av de mest hotade skogstyperna i världen. Bara några få procent eller vissa fall ännu mindre återstår av de ursprungliga skogar, som för flera tusen år sedan täckte den europeiska kontinenten.

Rödlistan för södra Sverige omfattar runt 1 900 skogslevande arter. De flesta av dessa är knutna till lövskog och då särskilt olika ädellövträd. Bakgrunden till dagens artkris är den storskaliga förändring, som har skett av det småländska landskapet under de senaste hundra åren. Grovt beskrivet har ett ljust mosaiklandskap med hagar, lövängar och betade skogar ersatts av täta mörka granåkrar och tallplantager.

Förlusten av arter är en långsam process. Närmare hundra skogslevande arter finns inte längre i södra Sverige och hela 360 skogslevande arter har försvunnit från ett eller flera av Götalands län.

Därför är det oroande att Växjö stifts **ungskogar** består av ungefär 65 procent gran, 25 procent tall och resten björk. Stiftets skogsbruksplaner vittnar inte heller om några större satsningar på framtidens löv- och blandskogar.

Naturskyddsföreningen i Småland vill se en större satsning på framtida löv- och blandskogar och ett starkare skydd av våra äldre skogar för att stoppa fortsatta förluster av unik biologisk mångfald i våra småländska skogar. Vi menar också att det behövs bättre underlag och kartläggningar över den biologiska mångfalden i stiftets skogar.

- ***Hur ställer ni er till en större satsning på blandskogar och ädellövträd?***
- ***Hur ser ni på de senaste 40 årens ensidiga satsning på planterad gran?***
- ***Vill ni stärka skyddet för stiftets äldre skogar?***
- ***Vad tycker ni om en grundlig kartläggning av skogarnas natur- och kulturvärden, liknande den som nyligen genomfördes av Linköpings stift?***

2. Allt färre bär- och svampskogar på Växjö stifts marker

Blåbär, lingon och matsvamp trivs bäst i äldre skogar. Efter att skogen har kalhuggits tar det runt 50 år eller mer innan matsvamp och bär är tillbaka på allvar. Forskarna har även visat att sedan 1950-talet har blåbärsriset halverat sin utbredning i södra Sverige. Äldre skogar hyser också avsevärt mer biologisk mångfald än de yngre och det är skogarna över 60 år som främst används för friluftsliv och rekreation.

Stormarna Gudrun och Per slog hårt mot den äldre skogen, vilket innebär att en stor del av stiftets skogar idag är yngre än 60 år. Förenklat och grovt uppskattat uppgår bristen på äldre skog till närmare 7 000 hektar i den brukade delen av stiftets skogar. Målet borde vara att i lagom takt öka arealen äldre skog från dagens 9 000 hektar till bortåt 16 000 hektar.

Se vidare [genomgång av stiftets skogsbruksplaner för 2015 - 2024](#).

Trots en uppenbar brist på äldre skog har läget **förvärrats** de senaste tio åren. Under den perioden har Växjö stifts skogsinnehav ökat med 1 300 hektar, men den totala arealen äldre skog över 60 år, inklusive den del som ej brukas, har trots detta minskat med 750 hektar sedan 2015. De äldre skogarna bör rimligen förvaltas med större omsorg och med målet att öka arealen äldre skog. Skogar som, vid sidan av produktion av råvara, är värdefulla för friluftsliv och rekreation och som främjar den biologiska mångfalden.

Naturskyddsföreningen i Småland vill se en minskad slutavverkning i den äldre skogen för att öka utbudet av värdefulla ströv- och friluftsskogar för rekreation, svamp- och bärplockning och jakt.

- ***Känner er nomineringsgrupp till att arealen äldre skog har minskat i Växjö stift de senaste tio åren?***
- ***Är det en utveckling som ni står bakom?***
- ***Vill ni öka tillgången av äldre skog för friluftsliv och rekreation eller är det viktigare att leverera stora volymer råvara till skogsindustrin?***
- ***Vill ni öka andelen naturnära skogsbruk utan kalhyggen, monokulturer och likåldriga skogar? I så fall när och hur mycket?***

3. Växjö stifts skyddade skogar borde kunna bidra mer

I Smålands skogar är naturskyddet bland de lägsta i hela landet. Bara runt 2,5 procent av den produktiva skogen har ett formellt och långsiktigt skydd. Det är långt ifrån de 17 procent som Sverige lovade när världens länder enades om en strategisk plan för att skydda biologisk mångfald och hotade ekosystem i japanska Nagoya hösten 2010. Idag är målen inom EU och FN än högre, samtidigt som Skogsstyrelsen bedömer utvecklingen av det svenska miljömålet **Levande skogar** som negativ.

Däremot är det glädjande att Växjö stift frivilligt har avsatt runt tio procent (4 950 hektar) av den produktiva skogsmarken till naturvård. Men när årsredovisningar, skogsbruksplaner och Svenska kyrkans egen skogsutredning jämförs, väcks flera följdfrågor. Det verkar som om formella naturreservat där ersättning har utgått till stiftet, och som idag förvaltas av kommun eller länsstyrelse ingår i den arealen. Det blir också missvisande när förstärkt hänsyn i samband med avverkningar klassas som skyddade arealer för naturvård.

Stiftets skogsbruksplaner vittnar även om att skogarna avsatta för naturvård står på den minst bördiga marken. Flera av våra medlemmar, som besökt kyrkans skogar i fält, rapporterar att det ofta rör sig om hållmarksskogar, senvuxna bestånd av tall i myrkanter och andra lågproduktiva skogar. I vissa fall uppges det vara improduktiv skogsmark som är avsatt. I länsförbundens skrivelse från den 10 februari i år önskades tydliga svar om läget i stiftets skyddade skogar. Tyvärr har både stiftsstyrelse eller egendomsförvaltningen avböjt att svara på dessa konkreta frågor.

Naturskyddsföreningen i Småland anser att landets frivilligt avsatta skogar är ett värdefullt bidrag till Sveriges miljömål **Levande skogar**. Men det förutsätter en transparent redovisning, som går att följa över tid. Vi menar även att det är nödvändigt att öka arealen skyddad skog till minst 20 procent enligt det förslag som presenterades i Svenska kyrkans skogutredning.

- **Hur ställer ni er till att öka arealen skyddad skog till minst 20 procent?**
- **Anser ni att dagens information om stiftets avsatta skogar för naturvård är rättvis, klargörande och transparent?**
- **Motivera gärna varför dagens information är bra eller behöver förbättras.**
- **Vad tycker ni om en mer detaljerad redovisning av stiftets skyddade skogar som inkluderar ålder, trädslag, naturvärden och där skyddet går att följa över tid?**

4. Vad är en hållbar avverkningsnivå över tid?

Det råder brist på virke i svenska skogar. De senaste åren har hela tillväxten i Götalands skogar avverkats och i början av året flaggade både Södra och Vida för att man under en vecka skulle pausa produktionen vid sina sågverk på grund av råvarubrist.

Under den senaste mandatperioden har avverkningsnivån diskuterats i egendomsnämnden. Bland annat avslogs en motion om att tillämpa försiktighetsprincipen under tiden som Svenska kyrkans skogsutredning pågick. Motion avfärdades först i egendomsnämnden i juni 2024 och sedan i september samma år av stiftsfullmäktige med följande motivering.

"Förvaltningen avverkar enligt den av egendomsnämnden beslutade hushållningsplanen. Uttaget är så lågt som ca 70 % av tillväxten och ger därmed en god marginal för kolinbindning och hänsyn till biologisk mångfald."

Ett liknande svar gav egendomsförvaltningens chef till Dagens ETC den 24 januari 2025.

"2023 avverkade vi 72 procent av tillväxten, vilket är en siffra som placerar oss på ett medel i jämförelse med de andra stiftet."

Problemet med dessa svar är att det inte framgår vilken tillväxt som avses. De senaste veckorna har tjänstemän på egendomsförvaltningen medgett att det handlar om hela tillväxten på all produktiv skogsmark. Det vill säga inklusive flera tusen hektar hänsynsytor, frivilligt avsatta bestånd och till och med formella naturreservat. Detta trots att dessa träd inte får avverkas. Det är lätt att uppfatta förvaltningens svar som missvisande. Närmare sanning är sannolikt att förra året avverkades närmare hundra procent av den tillgängliga tillväxten på den brukade arealen av stiftets skogar.

Västerås stift visar att man kan avverka för mycket. Där drog egendomsnämnden i handbromsen och minskade volymen slutavverkad skog med 80 procent under 2023. Beslutet ska gälla i tio år. I januari 2025 rapporterade Kyrkans Tidning att utdelningen till stiftets församlingar därför har minskat med 85 procent. Kan Växjö stift hamna i samma läge om fem eller tio år?

Naturskyddsföreningen i Småland anser att uttaget av skogsråvara måste vara hållbart över tid. Dessutom måste det finnas marginaler för att möta oväntade händelser som kraftiga stormar eller omfattande insektsangrepp.

- ***Känner ni till att egendomsförvaltningens uppgifter om avverkningsnivån bygger på tillväxten på all produktiv skogsmark, vilket inkluderar hänsyn, frivilliga avsättningar och formella naturreservat som förvaltas av andra?***
- ***Hur ser ni på detta sätt att räkna? Har ni förslag på åtgärder som ökar transparensen kring hur mycket skog som avverkas i förhållande till tillgänglig tillväxt på brukad areal?***
- ***Hur vill ni säkra en hållbar avverkningsnivå över längre tid, så att kortsiktiga beslut idag inte drabbar kommande mandatperioder?***

5. Är Växjö stifts skogar verkligen en kolsänka?

Glaciärer kollapsar i Alperna och länder runt Medelhavet förbereder sig för sommarens bränder. Redan i början av juni noterades rekordtemperaturer. Ett allt varmare klimat är inget vagt framtida hot - klimatkrisen påverkar oss här och nu. Därför sätter hundratals miljoner européer en del av sitt hopp till att svenska skogar ska kunna lagra in mer koldioxid.

Det är utmärkt att Svenska kyrkan har antagit en färdplan för klimatet där skogarnas förmåga att binda koldioxid pekas ut som ett viktigt bidrag. Växjö stifts ambition att årligen lagra in koldioxid är en viktig åtgärd, och något som har redovisats i mer än tio år.

I årsredovisningen för 2020 summerades insatsen på följande vis:

”Sett över flera år visar beräkningar att nettoinlagringen i skogen från år 2016 till 2020 var hela 335 503 ton koldioxid!”

Glädjande, men samtidigt justerades volymen i stiftets skogar ned för att bättre spegla verkligheten. Enligt de egna skogsbruksplanerna minskade det totala virkesförrådet med över 100 000 kubikmeter (m^3sk) mellan åren 2019 och 2021. Det innebär att hälften av den uppgivna nettoinlagringen i skogen försvann och någon information om den nedjusteringen verkar inte finnas i nämnda årsredovisningar.

I april i år lämnades en begäran om tillsyn in till kyrkostyrelsen om förvaltningen av Växjö stifts skogar. Begäran reser frågor om tillförlitligheten i egendomsförvaltnings uppgifter om en årlig nettoinlagring, och en färsk jämförelse med stiftets egna skogsbruksplaner visar att verksamhetsberättelsernas redovisningar är kraftigt överdrivna. Enligt årsredovisningarna för 2015 - 2024 borde den uppgivna nettoinlagringen öka skogarnas virkesförråd med tolv kubikmeter per hektar för de senaste tio åren. Det vill säga från 153 till 165 m^3sk per hektar, men i den senaste skogsbruksplanen för 2024 anges medeltalet till 157 m^3sk per hektar.

Det är även värt att notera att när SLU i slutet av förra året analyserade de ekonomiska konsekvenserna av skogsutredningens förslag angavs virkesförrådet för Växjö stifts hela skogsinnehav till 145 m^3sk per hektar. Både stiftets skogsbruksplaner och SLU:s analys

bygger på uppskattningar. En utomstående lekman kan inte bedöma vilken skattning som är närmast verkligheten. Därför vore det på sin plats att föra ett seriöst resonemang om denna stora skillnad, som motsvarar två års bruttotillväxt och som kan värderas till närmare en halv miljard kronor i framtida intäkter.

Naturskyddsföreningen i Småland menar att en av de viktigaste klimatinsatserna som Svenska kyrkan kan göra, är att minska avverkningarna, låta skogarna bli äldre och öka antalet större träd. En sådan inriktning ökar även andelen framtida timmer, vilket i sin tur kan lagras i byggnader, möbler och andra långlivade produkter.

- ***Instämmer ni i slutsatsen att uppgifterna i prästlönetillgångarnas årsredovisningar om nettoinlagring av koldioxid i skogen är överdrivna?***
- ***Om inte, på vilket vis är det fel att jämföra skogsbruksplanernas virkesförråd med årsredovisningarnas uppgifter om den årligt inlagrade mängden koldioxid?***
- ***Vill ni anpassa de kommande årens avverkningar, så att de äldre skogarnas virkesförråd faktiskt ökar och fungerar som en välbehövlig kolsänka?***
- ***Hur ser ni på möjligheten att på sikt öka andelen avverkat timmer och på så vis öka intäkterna och samtidigt bidra till att en större andel från stiftets skogar används i långlivade träprodukter?***

6. Stärk egendomsnämndernas kompetens för kloka strategiska beslut

Svenska kyrkan styrs av sina valda företrädare. Som landets femte största skogsägare inkluderar det även beslut om förvaltning av stora mark- och skogsinnehav. De strategiska besluten, om hur denna resurs ska förvaltas och hur olika perspektiv ska balanseras mot varandra, ska fattas i stiftens egendomsnämnder. Det förutsätter dock att nämndens ledamöter har tillräckliga kunskaper och en god insyn i hur stiftets skogar förvaltas. Då skogen ska förvaltas över årtionden upp till ett sekel eller mer, är det särskilt viktigt att kunna följa den långsiktiga utvecklingen genom sammanställningar över flera år.

Naturskyddsföreningen i Småland saknar egen insyn i egendomsnämndens arbete. Däremot har några av oss under det senaste halvåret tagit del av årsredovisningar, protokoll och underlag inför möten. Det har även förts samtal med enskilda ledamöter i nämnden. Givetvis är inte den bilden komplett. Många frågor är ännu obesvarade och flera försök till dialog väntar fortfarande på att förverkligas. Trots dessa brister, borde det vara fruktbart att förmedla en första **preliminär** bild av nämndens arbete.

Flera underlag till nämndens ledamöter, inte minst nyckelfaktorer om skogarnas ålder och virkesförråd, är fragmentariska och innehåller sällan sammanställningar över flera år. Vidare är en del information otydlig, vilket leder till missförstånd om vad som avses. Under våren har det även framkommit att skogsbruksplanen för 2023 innehöll allvarliga fel, vilket upptäcktes först ett år senare. Det väcker följdfrågor om hur underlag till nämnden kvalitetssäkras och hur den interna kontroll som egendomsnämnden ska utöva fungerar i

praktiken. Stiftets revisorer har inte heller noterat några brister, trots hänvisningen till en särskild sakkunnig på området med uppgiften att kontrollera hur stiftets skogar förvaltas.

Vår preliminära uppfattning är, som utomstående lekmän, att det är nödvändigt att stärka egendomsnämndernas kompetens och förbättra dagens beslutsunderlag så att dessa tydligt visar hur stiftets skogsinnehav utvecklas över tid.

- ***Anser er nomineringsgrupp att dagens insyn för egendomsnämndens ledamöter över hur stiftets skogar förvaltas är tillräcklig?***
- ***Hur ser ni på att viktiga underlag till egendomsnämnden har innehållit fel?***
- ***Har ni förtroende för de granskningar som stiftets revisorer utför?***

För frågor och mer information:

Kontakta Per Jiborn, skogsansvarig i Naturskyddsföreningen i Kalmar län
073 - 374 59 95 eller per@reslust.org